Cenne nabytki 2017
w zbiorach Muzeum Narodowego W Krakowie

Najcenniejszym nabytkiem Muzeum Narodowego w Krakowie z roku 2017 są niewątpliwie zbiory Muzeum i Biblioteki Książąt Czartoryskich, które w dniu 21.06.2017 r. zostały przekazane Muzeum na własność przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, działającego i imieniu Skarbu Państwa. Jest to wydarzenie o bezprecedensowej randze w polskim muzealnictwie. W roku 2017 do kolekcji najstarszego polskiego muzeum narodowego trafiło jednak wiele innych cennych dzieł sztuki, pozyskanych na różne sposoby.

1. **Dofinansowanie z MKiDN**

Dzięki finansowemu wsparciu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w wysokości ponad 570.000 zł, do zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie dołączyło osiem cennych dzieł takich znakomitych artystów, jak Stanisław Wyspiański, Józef Mehoffer i August Zamoyski. Wśród nich znalazła się również praca autorstwa Marii Pinińskiej-Bereś – jednej z najważniejszych prekursorek feminizmu w sztuce światowej. Poniżej przedstawiamy najciekawsze spośród nich.

Józef Mehoffer, *Kościół*, 1900. Karton do prawego okna witraża *Najświętszy Sakrament* w katedrze św. Mikołaja we Fryburgu; akwarela, gwasz, papier naklejony na płótno; 678,5 x 163 cm; sygnowany i datotowany: „JÓZEF MEHOFFER/ 1900; wartość: 255.000 zł. Zakup w ramach programu MKiDN 2017 „Kolekcje muzealne" (wykup depozytu: dofinansowanie ze środków MKiDN – 192.883,4 zł; środki własne – 61.116,4 zł).

Karton *Kościół*, jako kompozycja malarska, stanowi całość z zakupionym do zbiorów MNK w roku 2014, dzięki wsparciu MKiDN, kartonem „Wiara" (1900). Współtworzy z nim projekt witraża „Najświętszy Sakrament", jeden z ośmiu witraży Józefa Mehoffera w nawach bocznych katedry

fryburskiej z lat 1895-1919, które stanowią dzieło jego życia i są arcydziełem sztuki monumentalnej w skali światowej. Zakup kartonu *Kościół* wpisuje się w wieloletnią strategię wykupu kolejnych dzieł Józefa Mehoffera, których bogaty zbiór został zdeponowany w MNK.

Stanisław Wyspiański, *Studium głowy kobiety do postaci Matki Boskiej. Szkic do witraża "Śluby Jana Kazimierza" do katedry lwowskiej*, ok. 1892-1894; węgiel, papier, 44,5 x 33,7 cm, sygn. u dołu kompozycji: „S.WYSPIAŃSKI; wartość: 122.400 zł. Zakup finansowany ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Studium głowy kobiety do postaci Matki Boskiej Stanisław Wyspiański narysował w latach 1893-1894. Pracował wtedy nad projektem witraża do katedry lwowskiej, którego tematem były śluby króla Jana Kazimierza przed cudownym obrazem Bogurodzicy w tejże świątyni. Młoda, obdarzona delikatnymi rysami kobieta o długich, falujących blond włosach, posłużyła jako model do wizerunku Madonny z górnej części kompozycji projektu witraża zatytułowanego „Polonia". Obraz pochodzi z kolekcji profesora Piotra Józefa Brzezińskiego, który zakupił go od Stanisława Wyspiańskiego za pośrednictwem Franciszka Krzyształowicza. Jest obecnie eksponowany w ramach wystawy „Wyspiański".

August Zamoyski, *Portret Kajetana Morawskiego*, ok. 1917; gips, odlew; wym.: 45,5 x 19 x 28,5 cm; wartość: 184.151 zł. Zakup dofinansowany ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach projektu „Kolekcje/Kolekcje muzealne"; dofinansowanie ze środków MKiDN – 170.000 zł, środki własne – 14.151 zł (w tym środki przekazane przez Towarzystwo Przyjaciół Muzeum Narodowego w Krakowie, w wysokości 10.000 zł)

Artysta związany z poznańską grupą Bunt i formistami szybko wykształcił własny, nowatorski styl, przekraczający założenia obu ugrupowań. Portret Kajetana Morawskiego łączy w sobie syntetyczne spojrzenie na rzeźbiarską bryłę z uchwyceniem charakterystycznych cech fizjonomii portretowanego.
Zakup wpisuje się w założenia strategii Muzeum: dążenie do wykupu ważnych depozytów, by w ten sposób zabezpieczyć publiczności ciągły dostęp do istotnych dzieł sztuki. Jest to również jedyne dzieło Zamoyskiego w zbiorach Muzeum Narodowego.

Maria Pinińska-Bereś, *Płonąca żyrafa,* 1989; sklejka, płótno, pianka poliuretanowa, drewno, akryl; wym.: 160 x 80 x 40 cm i 55 x 65 x 40 cm; wartość: 91.800 zł. Zakup w ramach programu MKiDN 2017 „Regionalne kolekcje sztuki współczesnej" (dofinansowanie ze środków MKiDN – 78.030 zł, środki własne – 13.770 zł)

Kompozycja wykonana w niekonwencjonalnej, autorskiej technice, będącej zaprzeczeniem tradycyjnie pojętego rzeźbiarstwa, swoją zmysłową, miękką formą akcentuje kobiecy aspekt twórczości artystycznej, zaś w warstwie znaczeniowej odnosi się do słynnego obrazu Salvadora Dalí z roku 1937. Pinińska-Bereś, uczennica Xawerego Dunikowskiego, jest ideową spadkobierczynią surrealizmu, a zarazem jedną z najważniejszych prekursorek feminizmu w sztuce światowej. „Płonąca żyrafa" jest dziełem z najlepszego okresu twórczego Pinińskiej-Bereś, czasu, gdy w pełni rozwinął się artystyczny światopogląd rzeźbiarki. Rzeźba znakomicie uzupełnia budowany przez lata zespół dzieł Pinińskiej-Bereś w zbiorach MNK, równocześnie powiększając największą w zbiorach muzealnych kolekcję prac członków powojennej Grupy Krakowskiej, do której artystka należała.
Wysoka ranga artystyczna czyni „Płonącą żyrafę" ważnym dla kolekcji sztuki współczesnej MNK nabytkiem.

2. Zakupy ze środków własnych MNK

W roku 2017 Muzeum Narodowe w Krakowie przeznaczyło na uzupełnienie kolekcji ponad 360.000 zł. ze środków własnych. Szczególne znaczenie dla zbiorów mają zakupione ikony, tkaniny historyczne oraz meble projektowane przez artystów związanych z reaktywowaną po wojnie spółdzielnią „Ład". Warto zwrócić uwagę na poniższe zakupione dzieła sztuki.

***Matka Boska Miłosierna / Archanioł Michał*, ikona dwustronna, procesyjna, 1. poł. XVII w**.; wym.: 103,5 x 56,5 cm; wartość: 13.260 zł; wykup depozytu ze środków własnych.

Ikona należy do rzadkich przykładów dzieł procesyjnych, dwustronnie malowanych i opracowanych snycersko, a do tego – mimo tej funkcji i jej wieku – zachowana jest bardzo dobrze. Widoczna u dołu inskrypcja ze wskazanym donatorem i, pośrednio, miejscem przeznaczenia. W sytuacji powszechnej anonimowości dzieł malarskich kręgu wschodniego ma to wartość wprost bezcenną, ponieważ

sytuuje zabytek w konkretnej przestrzeni historyczno-kulturowej. Zakup stanowi znakomite uzupełnienie kolekcji ikon MNK, stanowiąc w niej drugi przykład dwustronnej ikony procesyjnej obok ikony *Trójcy Świętej* / Matki *Boskiej Znaku*. Ikona *Matka Boska Miłosierna* / *Archanioł Michał* prezentuje także dobry poziom warsztatowy.

Stolik z wkładem z wikliny plecionej, 1977; **Polska, Zbąszyń, Marian Sigmund (projekt);** wiklina pleciona; wym.: 56 x 85,3 cm; wartość: 4.080 zł
i **krzesło z drewna bukowego i wikliny wyplatanej, 1977; Polska, Zbąszyń, Marian Sigmund (projekt);** drewno bukowe, wiklina pleciona; wym.: 80 x 38,5 x 39 cm; wartość: 4.080 zł. Zakup ze środków własnych.

Krzesło i stolik to przykłady realizacji unikatowych ze względu na osobę projektanta, jednostkowy charakter produkcji oraz użyty materiał. Wiklina, tworzywo charakterystyczne dla naszej części Europy, już od lat 30. XX wieku jest obecne w realizacjach kilku wybitnych polskich projektantów mebli m. in. Władysława Wołkowskiego. Marian Sigmund, autor projektów wprowadzonych do masowej produkcji, dołączył do grona admiratorów tego rodzimego tworzywa w niewielkim, jednostkowym zakresie.

Krzesło z drewna bukowego, częściowo malowanego; projekt: Marian Sigmund, 1958, realizacja: Fabryka Mebli Giętych w Jasienicy, lata 60-te XX wieku; drewno bukowe, sklejka; wym.: 80 x 36 x 50 cm; wartość: 3.060 zł (w tym PCC – 60 zł). Zakup ze środków własnych.

Krzesło tzw. „szkolne" B584 to jeden z popularniejszych modeli zaprojektowanych przez prof. Sigmunda i wdrożonych do produkcji przemysłowej. Projekt powstał w 1958 roku i w następnym dziesięcioleciu został wprowadzony do masowej produkcji przez Fabrykę Mebli Giętych w Jasienicy koło Bielska-Białej. Krzesła były m.in. częścią wyposażenia stołówki pracowniczej w Szpitalu Dziecięcym w Prokocimiu, ale, jak całe wyposażenie z pierwszego okresu działania tej placówki, uległy zniszczeniu.

Kilim, Teodor Grott (projekt), **Artystyczna Pracownia Wandy Grott, Kraków, lata 20. XX w.** (przed 1931 r.), konopie (osnowa), wełna; wym.: 148 x 202 cm; wartość 7.000 zł. Zakup ze środków własnych.

Kilimy z pracowni Wandy Grott cieszyły się powodzeniem w kraju i zagranicą, przy czym zawsze podkreślano zarówno ich jakość wykonania, jak i wartość artystyczną. Harmonijnie skomponowany ornament zachwyca również pod względem kolorystycznym. Znakomicie widoczna jest jedna z ważniejszych zalet kilimów Wandy Grottowej – wełna używana w jej pracowni była ręcznie barwiona, co dawało efekt cieniowania, widoczny zwłaszcza w tle. Kilim jest sygnowany. Wartość tkaniny podnosi fakt, iż zdjęcie kilimu zostało opublikowane w artykule A. Schroedera., Kilimy „GROT" w czasopiśmie „Rzeczy Piękne" z 1931 roku

Kilim *Karamani* z kolekcji Jana Matejki, XIX w. (przed 1872); wełna; 320 x 81(x 2) cm; wartość: 4.080 zł. Zakup ze środków własnych.

Zakupiony kilim związany jest z podróżą i pobytem Jana Matejki na Bliskim Wschodzie w 1872 roku. Tkanina w przeszłości należała do córki Heleny i zięcia Jana Matejki – Józefa Unierzyskiego, w którego posiadaniu do lat 40. XX w. pozostawała jeszcze duża liczba artefaktów z dawnej kolekcji Matejki. W zbiorach Domu Jana Matejki znajdują się dokumenty, szkice rysunkowe, zabytkowe fotografie i rzemiosło artystyczne związane z powyższą wyprawą podróżniczą malarza. Zakupiona tkanina jest cennym nabytkiem uzupełniającym zespół kolekcjonerski Jana Matejki. Pozyskanie *karamani* jest również istotne ze względu na planowaną w roku 2018 w MNK wystawę z okazji jubileuszu 120 lat istnienia muzeum biograficznego Jana Matejki.

3. Darowizny

Zdecydowana większość nabytków Muzeum Narodowego w Krakowie pochodzi z darowizn. W 2017 roku kolekcję Muzeum wzbogaciło ponad 4 000 obiektów z darów osób prywatnych oraz instytucji z kraju i zagranicy. Oto przykłady:

Władysław Jacrocki*, Hucuł, 1929;* olej, płótno; wym.: 158,5 x 132 cm; wartość: 40.000 zł, dar Drents Museum z Assen, Holandia

Do tej pory Muzeum Narodowe w Krakowie nie posiadało w kolekcji tak charakterystycznej dla Jarockiego i tak efektownej pracy. To monumentalne, mocne, pełne malarskiego temperamentu i niezwykle dekoracyjne przedstawienie Hucuła – tzw. pałamarza („kościelnego" w cerkwi) – stojącego w drzwiach drewnianej cerkiewki w Worochcie. Praca była prezentowana na wystawie Towarzystwa Artystów Polskich „Sztuka", następnie, w 1926 roku, na XV Międzynarodowej Wystawie Sztuki w Wenecji. W 1929 roku obraz znalazł się na cieszącej się dużym powodzeniem wystawie sztuki polskiej w salach stowarzyszenia artystycznego Pulchri Studio w Hadze, a następnie w Stedelijk Museum w Amsterdamie. Zakupiło go wówczas Gemeente Muzeum w Hadze.

Grupa obrazów autorstwa polskich artystów z okresu międzywojennego i z lat 50-60. XX w.; łączna wartość: 50.000 zł, dar lekarz-radiolog Marii Teresy Wierońskiej-Trzos przekazany przez Joannę Trzos.

1. Ludwik Misky, *Żaglówka,* ok.1920-1930*;* olej, płótno; wym.: 51,5 x 36 cm; wartość:18.000 zł

2. Maciej Makarewicz, *Martwa natura z dzikimi kaczkami, zającem i kapustą*, 1936; olej, sklejka; wym.: 144 x 96,5 cm; wartość: 8.000 zł

3. Zbigniew Gostwicki, *Martwa natura z rzeźbą ze Szkoły Przemysłu Drzewnego w Zakopanem*; olej, płótno; sygn.; wym.: 86 x 77 cm; wartość: 8.000 zł

4. Zdzisław Przebindowski, *Portret Marii Wierońskiej-Trzos z czerwonym tłem*, 1957; olej, płótno; wym. 83 x 64 cm; wartość: 5.000 zł

5. Zdzisław Przebindowski, *Portret Marii Wierońskiej-Trzos z niebieskim tłem*, 1957; olej, płótno; wym. 99 x 47 cm; wartość: 5.000 zł

6. Zdzisław Przebinowski, *Cerkiew*, olej, płótno; wym. w ramie: 64,5 x 74,5 cm; wartość: 3.000 zł

7. Zdzisław Przebindowski, *Białe róże – bukiet ślubny*, 1961; olej, płótno; wym.: 83 x 57,5 cm; wartość: 3.000 zł

W skład daru weszły obrazy, które uzupełniły kolekcję malarstwa polskiego I połowy XX w. Szczególnie cennym darem jest okazały obraz Zbigniewa Gostwickiego – *Martwa natura*. Jej temat jest także bardzo ciekawy, gdyż wśród namalowanych przedmiotów znajduje się rzeźba wykonana w Szkole Przemysłu Drzewnego. Muzeum nie posiadało dotąd dzieł tego malarza. Podobnie cennym uzupełnieniem kolekcji malarstwa dwudziestolecia międzywojennego są: martwa natura autorstwa Macieja Makarewicza, krakowskiego malarza, do tej pory MNK posiadało jedynie jeden jego obraz, a także obraz Ludwika Misky – przykład twórczości jednego z ciekawszych uczniów Jana Stanisławskiego. Dar wzbogacił niewielki zbiór czterech prac Ludwika Misky'ego w kolekcji MNK.

Wchodzący w skład darowizny zespół czterech obrazów Zdzisława Przebindowskiego (1902–1986) uzupełnił kolekcję jego dzieł w MNK, obejmującą do tej pory sześć obrazów. Zwłaszcza cenne w tym wypadku są portrety, których brakowało w naszym zbiorze.

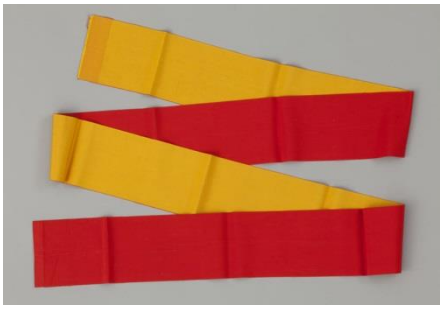
Stefan Popławski, Tkanina artystyczna „Walencja”– tzw. fotogobelin, **1977**; sizal na osnowie lnianej; wym.: 119 x 190 cm; wartość: 3.000 zł. Dar Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

Tkanina „Walencja” należy do nurtu twórczości Popławskiego, w którym ekspresja wynika z kilku czynników: syntetycznego przedstawienia postaci ludzkich ujętych w sceny rodzajowe, nawiązania do historii i polityki, inspiracji fotografią i kadrami filmowymi, spotęgowaniem wrażeń odbiorcy poprzez kolor – konsekwentne użycie zestawu dwóch barw, czerni i pomarańczowego, a także technikę gobelinu, współtworzącego efekt całości. Tkanina dobrze wpisuje się w kolekcję tkanin dekoracyjnych MNK.

Dziewięć *haori* i dziesięć pasów *obi* do przewiązywania kimon, z kolekcji rodziny Murakami, lata 60. XX w.; wartość łączna: 19.000 zł. Dar Bożeny Murakami, Japonia.

Zespół 19 tradycyjnych japońskich ubiorów kobiecych z lat 60. XX w. reprezentuje charakterystyczne cechy kroju, wzornictwa i kolorystyki czasu, w którym powstały. Wszystkie obiekty są przykładem wysokiej klasy rzemiosła artystycznego. Kolekcja znakomicie uzupełniła już istniejący zbiór japońskich ubiorów o *haori* - typ szat, których dotychczas w zbiorach nie posiadaliśmy.

Pas *obi* (MNK VI-NN-312; wartość: 1.000 zł)

Haori (MNK VI-NN-300; wartość: 1.000 zł)

Lidia, Alyattes-Krezus, ok. 610-546 p.n.e., trite, elektron; wartość: 8.000 zł. Dar Jannisa Hourmouziadisa, Niemcy

Moneta reprezentuje najstarszą fazę mennictwa greckiego i jest obecnie najstarszym numizmatem w kolekcji monet starożytnych Muzeum Narodowego w Krakowie. Egzemplarz ma dużą wartość historyczną i ekspozycyjną.

Cesarstwo Niemieckie, Henryk II i Matylda, Essen, denar, srebro; wartość: 10.000 zł . Dar Warszawskiego Centrum Numizmatycznego

Unikatowy denar króla Henryka II (1002-1014) i Matyldy (? –†1011), najwybitniejszej ksieni cesarskiego klasztoru w Essen, wnuczki cesarza Ottona I (912-973). Powstał on najprawdopodobniej w efekcie nielicznej emisji, która mogła mieć miejsce pomiędzy 1002 a 1011 rokiem. Ten znakomitej klasy obiekt jest obecnie najcenniejszą monetą reprezentującą mennictwo zachodnioeuropejskie wczesnego średniowiecza w naszym zbiorze. Jest to jedyny zachowany egzemplarz tej monety.

Zespół ośmiu odznaczeń z lat 1918-1978 i towarzyszących im dziewięciu dokumentów ze spuścizny po Zofii z Wańkowiczów Romerowej; wartość łączna: 36.925 zł. Dar Spadkobierców Tadeusza i Zofii Romerów, Kanada.
Przekazany przez spadkobierców Tadeusza i Zofii Romerów dar jest unikalnym zbiorem odznaczeń Polskich i zagranicznych, który ilustruje także rolę kobiet w okresie walk o odzyskanie niepodległości w latach 1918-1920 oraz w okresie II wojny światowej i emigracji po jej zakończeniu. Wśród podarowanych odznaczeń wyróżnić należy w szczególności Krzyż Walecznych nadany Zofii Romer w 1920 roku. Jest to pierwsze i jedyne w zbiorach MNK bojowe odznaczenie nadane kobiecie:

Do cennych obiektów w tym zespole należy również Krzyż Zasługi z 1943 roku:

oraz Krzyż Zasługi z 1978 roku, z dyplomem nadania przez Rząd Rzeczpospolitej na Uchodźstwie podpisanym przez premiera Kazimierza Sabbata:

Odznaczenia będą w 2018 roku eksponowane w MNK w Krakowie oraz w Warszawie.

Dwa typariusze (stemple do odciskania pieczęci) prywatne z inicjałami o neogotyckim kroju: „E” (tłok z toczonym drewniany uchwytem) **i „AS”** (tłok z uchwytem z macicy perłowej)**,** XIX/XX w.; wartość łączna: 550 zł. Dar Mirosława Kruszyńskiego, Szwajcaria

Przekazane w darze typariusze uzupełniają przechowywany w MNK zbiór tłoków pieczętnych. Są przykładem osobistych stempli, używanych w czasach powszechnie prowadzonej korespondencji prywatnej do pieczętowania lakiem listów. Prosta i elegancka forma typariusza z rączką z macicy perłowej sugeruje, że mógł być wykonany dla kobiety.

Grażyna Wieczorek